Методыка навучання беларускай мове

Гістарычны аспект

В.Ч. Хвайніцкая

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

З гісторыі

Ф. Скарына (1486 – ?) – праклаў дарогу … «людем к доброму научению».

6 жніўня 1517 года – выйшаў у Празе «Псалтыр» (пазней яшчэ 22 біблейскія кнігі).

1522 г. – «Малая падарожная кніжыца».

1525 г. – «Апостал».

(першыя друкаваныя кнігі на беларускай зямлі, у Вільні).

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Першыя навучальныя дапаможнікі

Ф.Скарына фактычна паклаў пачатак мэтанакіраванага навучання пісьмовай мове.

«Малая падарожная кніжыца» і «Псалтыр» заклалі падмурак у стварэнні спецыяльнай навучальнай літаратуры, першых падручнікаў.

РЕПОЗИТОРИЙ ВГПУ

Традыцыі Ф.Скарыны

Прэзентацыя новай літары суправаджаецца адпаведным малюнкам

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Паслядоўнікі Ф. Скарыны

- Л. Зізаній
- М. Сматрыцкі
- С. Собаль
- С. Полацкі

- аўтары першых славянскіх буквароў і граматык, якія адыгралі вялікую ролю ў распаўсюджанні асветы

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Мова і палітыка

- **1697 г.** - Сойм Рэчы Паспалітай забараніў карыстацца беларускай мовай у афіцыйных зносінах.
- **1867 г.** – расійскі царскі ўрад спецыяльным загадам забараніў беларускаму народу карыстацца роднай мовай у дзяржаўных установах.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

«Граматыка словенская»

Аўтар – *Іван Ужэвіч*

40-я гады XVII ст.

Рукапіс «Граматыкі словенскай» напісаны лацінкай (*захоўваецца ў Францыі*).

На першых старонках – славянскі алфавіт. Літары падаюцца як у прамым, так і адваротным, змешаным парадку.

Ёсць узоры напісання літар, табліцы складоў, фанетычныя каментарыі.

Апісаны 8 часцін мовы, законы сінтаксісу.

Маюцца парады для настаўніка.

Адметная рыса – выклад матэрыялу вядзецца як непасрэдная гутарка з вучнем.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Рух адраджэння

- Ф. Багушэвіч
- К. Каганец
- Цётка
- М. Багдановіч
- Я. Колас

адстойвалі права дзіцяці-беларуса атрымліваць адукацыю на роднай мове

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

М. Багдановіч

артыкул «Голос из Белоруссии»

« ...прапаноўваць беларускаму дзіцяці такую кнігу – значыць даваць яму замест хлеба камень і замест рыбы – вужаку...

Выцясняючы беларускую мову са школы, мы вядзём да растраты вынікаў шматвекавой духоўнай працы цэлага народа, збіваем думку дзіцяці са звыклых псіхалагічных сцежак і груба ўрэзваем яго душэўны свет».

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Арганізацыя навучання на роднай мове

Б. Тарашкевіч, Б. Пачобка, А.Смоліч, Я. Лёсік, І. Самковіч, І. Пратасевіч

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Б. Тарашкевіч

«Беларуская граматыка для школ»

Выйшла ў свет у 1918 г. у Вільні.

У *«Граматыцы»* падаваўся сістэматычны курс беларускай мовы, таму яна адрасавалася вучням сямігадовых школ.

«Часціны мовы» – імя, прымета, чысло, займя, дзеяслоў, прыймя, злуч, кліч.

«Падзел слова» – корань, канчатак, прастаўка, устаўка.

Тэарэтычныя правілы нагадвалі тлумачэнне матэрыялу, і прапаноўвалася адна задачка на практычнае замацаванне.

Перапрацоўвалася некалькі разоў.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

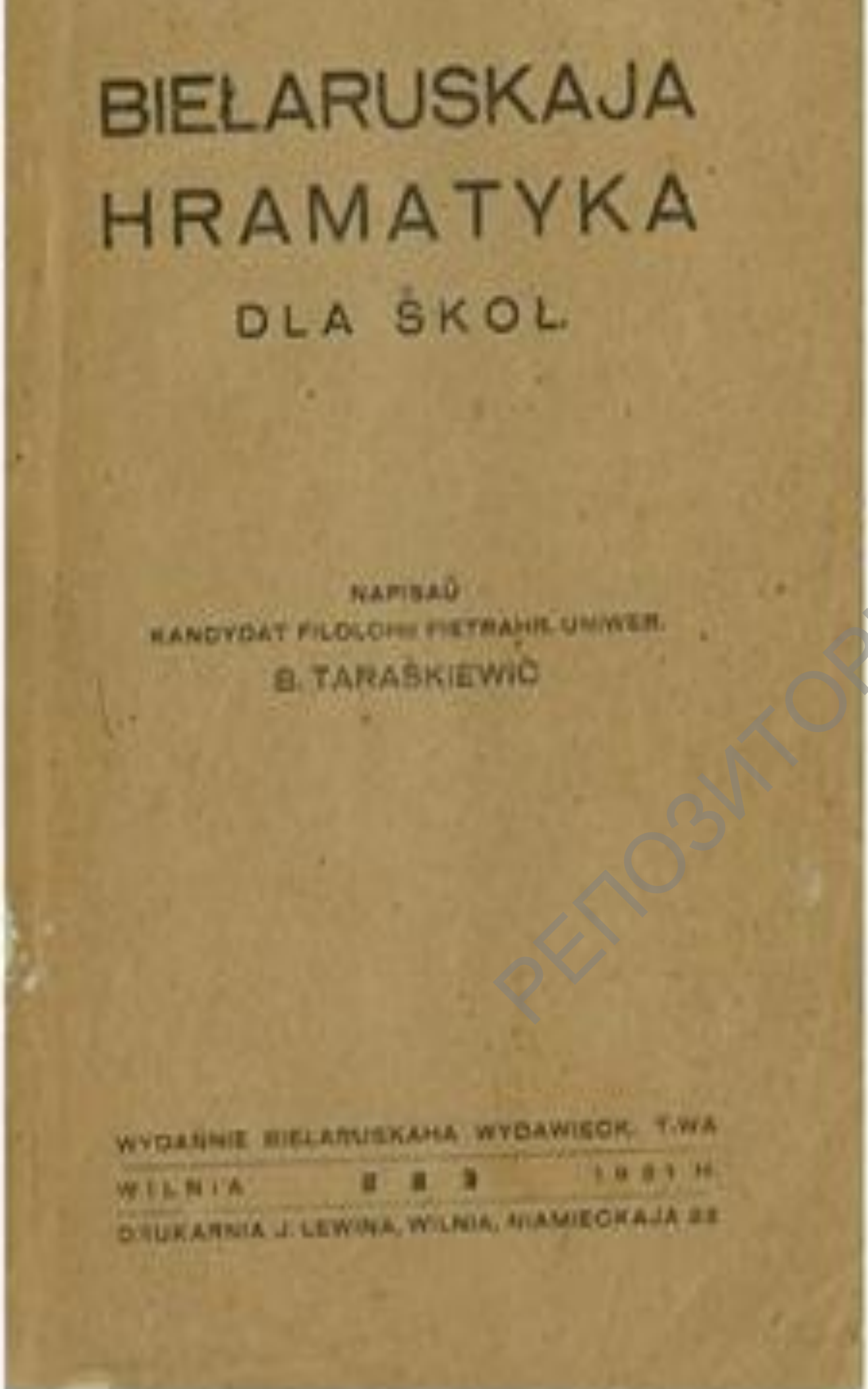
BIEŁARUSKAJA HRAMATYKA

DLA ŠKOŁ

NAPISAŬ

KANDYDAT FILOLOHII PIETRAHR. UNIWER.

B. TARAŠKIEWIČ

WYDAŃNIE BIEŁARUSKAHA WYDAWIECK. T-WA

WILNIA

DRUKARNIA J. LEWINA, WILNIA, NIAMIECKAJA 22

«Bielaruskaja gramatyka»

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

«Беларуская граматыка»

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Б. Пачобка

«Беларуская граматыка»

Б. Пачобка – настаўнік беларускай мовы Свіслацкай беларускай настаўніцкай семінарыі.

«Беларуская граматыка» напісана лацінкай. Падаецца толькі тэарэтычны матэрыял. Практыкаванні адсутнічаюць.

«Сказ і яго часці» – кароткі і развіты сказ, абсуд (дзейнік), прысуд (выказнік) і інш.

«Часціны мовы» – чыннік (дзеяслоў), іменнік (назоўнік), займа (займеннік), прыметнік, лічэбнік, сказнік (прыслоўе), прыймак (прыназоўнік), злучнік, галоснік (выклічнік).

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

А. Смоліч
«Зорка»

Беларуская граматыка «*Зорка*» была адным з першых беларускіх буквароў.

Карыстаючыся гэтым падручнікам, вучні маглі навучыцца чытаць і пісаць.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

«Адраджэнне»

Гэта Беларускае кааператыўна-выдавецкае таварыства, якое адкрылася ў Берліне ў сакавіку 1922 г. і дапамагло вырашыць праблему друкавання школьных падручнікаў.

Арганізоўваў Цішка Гартны.

Саўнаркам адпусціў 20 мл царскіх рублёў.

Асабліва шмат было выдадзена буквароў для дзяцей і дарослых.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Я. Лёсік

«*Пачатковая граматыка*» і «*Школьная граматыка беларускай мовы*»

Характэрныя рысы **– фармальна-граматычны напрамак у навучанні мове, высокі лінгвістычны ўзровень, жывы моўны матэрыял, дэдуктыўны шлях навучання (правіла, прыклады, практыкаванні, задачкі).**

Пазней прытрымліваўся індуктыўнага шляху.

«*Школьная граматыка беларускай мовы*» выкарыстоўвалася ў пачатковай і сямігадовай школе, а таксама ў тэхнікумах, універсітэце.

Арыентацыя на практычную дзейнасць – асноўная рыса падручнікаў. Вывучэнне мовы праз назіранне. Тэорыя – не самамэта, а сродак практычнага авалодання мовай.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

І. Пратасевіч і І. Самковіч «*Рабочая кніга па беларускай мове*» (1927 г.)

Сістэматычны курс па марфалогіі і элементы сінтаксісу.

Прызначана для сямігодак, рабфакаў, школ сялянскай моладзі.

Гэта першая спроба арганізаваць навучанне роднай мове шляхам папярэдніх назіранняў, вывадаў, практыкаванняў.

Вылучалі 4 этапы працэсу навучання:

- ***назіранне;***
- ***самастойнае даследаванне законаў мовы і развязванне задач;***
- ***вывады на падставе папярэдняй работы;***
- ***замацаванне на практыцы здабытых ведаў.***

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Яленскі, М. Г. Выкладанне беларускай мовы ў школе / М. Г. Яленскі, Л. С. Васюковіч, І. М. Саматыя. – Мінск: Народная асвета, 1994. – 239 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ